

Edward Szafrowski

Posoborowe prawodawstwo kościelne : 5. Motu proprio "Pontificalia insignia" wprowadzające zmiany w używaniu pontyfikalnych odznak

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 12/1-2, 292-296

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, die XXVIII mensis martii, anno MCMLXVIII, Pontificatus Nostri quinto.

PAULUS PP. VI

Co zaś tym naszym pismem wydanym z własnej woli zostało postanowione, nakazujemy uważać za zatwierdzone i mające moc prawną, bez względu na jakiegokolwiek przeciwnie zarządzenia.

Dan w Rzymie u św. Piotra, dnia 28 marca 1968 r., piątego Naszego Pontyfikatu.

PAP. PAWEŁ VI

5.

**MOTU PROPRIO „PONTIFICALIA INSIGNIA”
wprowadzające zmiany w używaniu pontyfikalnych odznak**

**LITTERAE APOSTOLICAE MOTU PROPRIO DATAE
de usu insignium pontificalium recognoscendo**

(ASS 60 (1968) 374—377)

PAULUS PP. VI

PONTIFICALIA INSIGNIA ideo ab Ecclesia, volventibus saeculis, instituta et accepta sunt ut sacra Episcoporum dignitas ante oculos fidelium clarius significaretur; quod praesertim evenit, cum eorum traditio solemnitas facta est et ipsi ritui Ordinationis seu Consecrationis inserta, formulis adhibitis, quae novi Episcopi munus pastorale exprimerent, apud gregem sibi commissum agendum. Neque defuerunt scriptores, qui, praesertim aetate media, de iisdem insignibus lucubrations componerent, eorum significationes cum pastorales tum spirituales ostendentes. Per ea enim in luce ponuntur dignitas et potestas Episcopi, utpote qui pastor et magister exstet suarum ovium, quas ducere et nutrire iubetur, ipse qui *sacerdos magnus sui gregis habendus est, a quo vita suorum fide-*

PAPIEŻ PAWEŁ VI

KOŚCIÓŁ z tej racji przepisał i przyjął w ciągu wieków pontyfikalne odznaki, ażeby wiernym jaśniej uwidocznić godność biskupów, co stało się szczególnie wtedy, gdy wprowadzono ich uroczyste wręczenie, włączone i do samego obrzędu święceń czyli konsekracji, z zastosowaniem formuł, które wyrażały zadanie pasterskie samego biskupa, jakie miał wypełniać w powierzzonej sobie owczarni. Nie brak też było autorów, którzy na temat tych odznak pisali rozprawy, ukazujące ich znaczenie już to pasterskie już duchowe. Dzięki nim bowiem ukazuje się godność i władza biskupa, jako pastora i nauczyciela swoich owiec, którymi winien kierować i karmić je, ponieważ „winien być uważany za arcykapłana swojej owczarni, od którego

*lium in Christo quodammodo derivatur et pendet*¹.

Paulatim tamen insignia pontificalia, quae Episcoporum propria pluribus saeculis manserant, etiam aliis ecclesiasticis viris concessa sunt, qui Episcopis adiumentum praestabant in eorum ministerium exercendo aut iis Praelatis qui, veluti Abbates in suis monasteriis aut territoriis, iurisdictione aliqua fruebantur ab Episcopo loci subducta, immo pluribus aliis clericis, sive singulatim sive communiter, in signum dignitatis aut honoris. Unde factum est ut nostri diebus plures sint clerici qui, etsi episcopali dignitate non praediti, insignium tamen pontificalium, diversa quidem ratione atque amplitudine, privilegio fruuntur, ad normam eorum quae statuuntur sive in Codice Iuris Canonici, sive in Litteris Apostolicis *Inter multiplices* motu proprio a Decessore Nostro S. Pio X die XXI mensis Februarii anno MCMV datis, sive in Constitutione Apostolica *Ad incrementum*, a Decessore Nostro fel. rec. Pio XI, die XV mensis Augusti anno MCMXXXIV data.

Recens vero Concilium Oecumenicum Vaticanum Secundum dignitatem et munera Episcoporum in Ecclesia nova luce illustravit, atque apertius demonstravit distinctionem quae inter ipsos intercedit et secundi ordinis sacerdotes. Idem insuper Concilium, de liturgicis celebrationibus agens, statuit ut *ritus nobili simplicitate fulgeant...sint captui fidelium accommodati, neque generatim multis indigeant explicationibus*². Elementa enim quae in

w pewnym stopniu pochodzi i zależy chrześcijańskie życie jego wiernych”¹.

Z czasem jednak pontyfikalne odznaki, które przez wiele wieków przysługiwały tylko biskupom, przyznano również innym duchownym, którzy świadczyli biskupom pomoc w wypełnianiu ich posługiwania albo tym prałatam, którzy jako opaci w swoich klasztorach lub na swoich terytoriach posiadają pewną jurysdykcję niezależnie od miejscowego biskupa — a nawet wielu innym jeszcze duchownym, czy pojedynczo czy zespołowo jako wyraz godności lub szacunku. Stąd właśnie doszło do tego, że jest wielu duchownych w naszych czasach, którzy chociaż nie posiadają godności biskupiej cieszą się jednak, z różnej racji i w różnym zakresie, przywilejem używania pontyfikalnych odznak, zgodnie z przepisami czy to Kodeksu Prawa Kanonicznego, czy Pisma Apostolskiego „*Inter multiplices*”, wydanego z własnej woli dnia 21 lutego 1905 roku przez Naszego Poprzednika św. Piusa X, czy wreszcie Konstytucji Apostolskiej „*Ad incrementum*”, wydanej dnia 15 sierpnia 1934 roku przez Naszego Poprzednika ś. p. Piusa XII.

Ostatnio Sobór Watykański II przedstawił w nowym świetle godność i obowiązki biskupów w Kościele oraz jasniej wykazał różnicę, jaka zachodzi między nimi a kapłanami drugiego stopnia. Ponadto tenże Sobór, omawiając celebry liturgiczne, zarządził, aby „obrzędy odznaczały się szlachetną prostotą... dostosowane były do pojęć wiernych i na ogół nie potrzebo-

¹ Conc. Vat. II, Const. de sacra Liturgia *Sacrosanctum Concilium*, n. 41: AAS 56 (1964) s. 111.

² Ibid. n. 34: AAS 56 (1964) s. 109.

sacras celebrationes assumuntur, sunt signa per quae res divinae invisibiles demonstrantur³, quaeque proinde a fidelibus facile et, quantum fieri potest, directo percipi debent, ut exinde ad superna ducantur.

Quam ob rem, inter normas ad sacrae Liturgiae instaurationem spectantes, illa etiam habetur quae congruere edicit, ut usus pontificalium reservetur illis ecclesiasticis personis, quae aut caractere episcopali aut peculiari aliqua iurisdictione gaudent⁴. Attentis enim indole et condicionibus nostrae huius aetatis, quae veritatem signorum maximi facit, atque attenta necessitate, ut ritus liturgici nobili etiam simplicitate fulgeant, omnino oportet, etiam veritas restituatur circa usum pontificalium insignium, quibus dignitas et munus pascendi populum Dei in lucem profertur.

Itaque ad exsequendam sacrosancti Concilii voluntatem, Auctoritate Nostrae Apostolica, motu proprio et certa scientia, haec decernimus:

1. Iuxta ea quae in art. 130 Constitutionis de sacra Liturgia statuuntur, iubemus, ut posthac insignibus pontificalibus utantur, praeter Episcopos, sequentes tantum Praelati, dignitatem quidem episcopali carentes, sed vera iurisdictione fruentes, videlicet:

- a) Legati Romani Pontificis;
- b) Abbates et Praelati, qui iurisdictionem habent in territorium a quavis dioecesi separatum (cfr. CIC can. 319 § 1; can. 325);
- c) Administratores Apostolici, permanenter constituti (can. 315 § 1);

wały wielu wyjaśnień². Elementy bowiem, jakie wprowadza się w odprawianiu nabożeństw, są znakami, przez które wyraża się niewidzialne sprawy Boże³ i dlatego winny być one przez wiernych łatwo i na ile to możliwe bezpośrednio zrozumiałe, aby w konsekwencji prowadziły do rzeczy niebieskich.

Z tej to racji wśród norm dotyczących odnowy św. Liturgii jest również i taka, która słusznie nakazuje, aby „noszenie odznak pontyfikalnych było zastrzeżone tym duchownym, którzy posiadają sakrę biskupią albo jakąś szczególną jurysdykcję”⁴. Uwzględniając bowiem mentalność i warunki naszych czasów, gdzie bardzo wielką wagę przywiązuje się do prawdziwości znaków, jako też biorąc pod uwagę postulat, by także obrzędy liturgiczne odznaczały się szlachetną prostotą — jest rzeczą bezwzględnie konieczną, aby przywrócić prawdziwość znaków również w używaniu odznak pontyfikalnych, przez które ujawnia się godność i obowiązek pasterzowania wśród Ludu Bożego.

Realizując przeto wolę Soboru, Naszą władzą Apostolską, z własnej woli i z pełną świadomością zarządzamy, co następuje:

1. Zgodnie z postanowieniem art. 130 Konstytucji o św. Liturgii zarządzamy, aby na przyszłość odznak pontyfikalnych używali, oprócz biskupów, tylko następujący prałaci, nie posiadający wprawdzie godności biskupiej, ale mający prawdziwą jurysdykcję — a mianowicie:

³ Cf. *ibid.* n. 33: AAS 56 (1964) s. 108.

⁴ *Ibid.*, n. 130: AAS 56 (1964) s. 133.

d) Abbates regulares de regimine, postquam benedictionem acceperunt (kan. 625).

2. Iisdem pontificalibus insignibus, exceptis tamen cathedra et baculo, **utantur, etsi dignitate spiscopali non potiuntur**:

a) Administratores Apostolici ad tempus constituti (can. 351 § 2, 2°; cfr. etiam can. 308);

b) Vicarii Apostolici et Praefecti Apostolici (can. 308).

3. Praelati, de quibus in nn. 1 et 2, commemoratis iuribus gaudeant tantum in proprio territorio et durante munere. Abbates vero Primate et Abbates generales Congregationum monasticarum durante munere uti possunt insignibus pontificalibus in omnibus monasteriis sui Ordinis vel suae Congregationis. Alii autem Abbates regulares de regimine eodem iure gaudent in quolibet monasterio sui Ordinis, de consensu tamen Abbatis vel Prioris conventualis ipsius Monasterii.

4. Abbates regulares de regimine benedicti, postquam regimen amiserunt, et Abbates titulares uti possunt insignibus pontificalibus in quolibet monasterio sui Ordinis vel Congregationis, de consensu tamen Abbatis vel Prioris conventualis ipsius Monasterii.

5. Alii Praelati, dignitate episcopali carentes, ante has praesentes Litteras Apostolicas nominati, gaudere pergunt privilegiis, ipsis quovis iure concessis sive personaliter sive collegialiter, circa quaedam insignia pontificalia, quibus nunc fruuntur. Haec tamen privilegia sponte dimittere possunt ad normam iuris.

6. Prae oculis habitis sive iis qua Sacrosanctum Oecumenicum Conci-

a) Legaci Biskupa Rzymskiego;

b) Opaci i prałaci, którzy posiadają jurysdykcję nad terytorium wydzielonym z jakiegokolwiek diecezji (por. kan. 319 § 1; kan. 325 KPK);

c) Administratorzy Apostolscy ustanowieni na stałe (kan. 315 § 1);

d) Opaci rządzący od chwili otrzymania błogosławieństwa (kan. 625).

2. Takich samych odznak pontyfikalnych, jednakże oprócz katedry i pastorału mogą używać, chociaż nie posiadają godności biskupiej:

a) Administratorzy apostołscy, ustanowieni tymczasowo (kan. 351 § 2, 2°; por. także kan. 308);

b) Wikariusze i Prefekci Apostolscy (kan. 308).

3. Prałaci, o których mowa w nn. 1 i 2 mogą korzystać ze wspomnianych uprawnień jedynie na własnym terytorium i w czasie wykonywania urzędu. Opaci zaś prymasi i opaci generałowie w czasie wykonywania swego urzędu mogą korzystać z odznak pontyfikalnych we wszystkich klasztorach swego zakonu lub kongregacji. Inni natomiast opaci rządzący cieszą się tym samym prawem w każdym klasztorze swego zakonu, jednakże za zgodą opata lub przełożonego konwentualnego tegoż klasztoru.

4. Opaci rządzący, którzy otrzymali błogosławieństwo, z chwilą utraty urzędu i opaci tytularni — mogą używać odznak pontyfikalnych w każdym klasztorze swego zakonu lub kongregacji, jednakże za zgodą opata lub przełożonego konwentualnego tegoż klasztoru.

5. Inni prałaci, nie posiadający godności biskupiej, zamianowani przed wydaniem niniejszego Pisma Apostol-

lium recenter statuit, sive principiis a Nobis enucleatis de veritate signi servanda in sacris celebrationis, Praelatis, qui in posterum nominabuntur, exceptis de quibus in nn. 1 et 2, facultas non erit insignibus pontificalibus utendi.

7. Quae hic dicuntur de Praelatis valent etiam pro clericis, qui quovis titulo insignibus pontificalibus utuntur.

8. Ea quae his Apostolicis Litteris iubentur, a die VIII mensis Septembris hoc anno vigere incipient.

Quaecumque vero a Nobis hisce Litteris motu proprio datis statuta sunt, ea omnia firma ac rata habere esse iubemus, contrariis quibusvis, etiam specialissima mentione dignis, non obstantibus.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, die XXI mensis Iunii anno MCMLXVIII, Pontificatus Nostri sexto.

PAULUS PP. VI

skiego, cieszą się przywilejami, jakie obecnie posiadają, a które zostały im przyznane czy to indywidualnie czy kolegialnie w zakresie używania odznak pontyfikalnych. Jednakże tych przywilejów mogą się zrzec dobrowolnie, zgodnie z obowiązującym prawem.

6. Uwzględniając zarówno nowe postanowienia Powszechnego Soboru, jak i wyłożone przez Nas zasady co do przestrzegania autentyczności znaków w sprawowaniu liturgii — prałatom, którzy zostaną mianowani w przyszłości, oprócz wymienionych w nn. 1 i 2, nie będzie przysługiwało prawo używania odznak pontyfikalnych.

7. Co się tutaj postanawia o prałatach, odnosi się także do duchownych, którzy z jakiegokolwiek tytułu posiadają prawo używania odznak pontyfikalnych.

8. Postanowienia zawarte w niniejszym Piśmie Apostolskim zaczną obowiązywać od dnia 8 września br.

Co zaś zostało zarządzone niniejszym Pismem wydanym przez Nas z własnej woli, winno zachować moc prawną, bez względu na jakiegokolwiek przeciwne zarządzenia, choćby były godne najbardziej specjalnej wzmianki.

Dan w Rzymie, u św. Piotra, dnia 21 czerwca 1968 roku, szóstego Naszego Pontyfikatu.

PAP. PAWEŁ VI